

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

DOI

УДК 37.013.73

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ: ФІЛОСОФСЬКО–ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

INNOVATION IN EDUCATION: THE PHILOSOPHICAL AND EDUCATIONAL ASPECT

В. В. Сайгученко

Актуальність дослідження. Реформування української системи освіти не стало актуальним питанням і завданням для всього суспільства. Так, роботодавці не приймають участі у плануванні прийому і працевлаштуванні випускників освітніх закладів. Ефективність упровадження старшої профільної школи вже на початковому етапі функціонування не підтверджується експериментально. Є певні обмеження для учнів сільської місцевості, що створює умови для подальшого соціального розшарування.

Постановка проблеми. Важливість аналізу власних помилок на шляху реформування, розуміння причин – це єдиний шлях, що допомагає запобігти у подальшому сліпого копіювання. Є необхідність проаналізувати і певні досягнення: завдяки чому/незважаючи на що ці досягнення стали можливими. Окремого дослідження потребує інноваційна діяльність за окремими проектами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ґрунтується на роботах П. Сорокіна, Т. Вагнера, Й. Шумпетера, М. Кондратьєва. Д. Бернала, М. Портера, К. Фримена, Н. Нельсона, Ф. Кука,

Urgency of the research. The reform of the Ukrainian educational system has not become a topical issue and task for the entire society. So, employers do not take part in planning the admission and placement of graduates of educational institutions. The effectiveness of introducing a senior profile school at the initial stage of functioning is not confirmed experimentally. There are certain limitations for rural students, which creates conditions for further social stratification.

Target setting. The importance of analyzing your own mistakes on the path to reform, understanding the causes is the only way that helps prevent blind copying in the future. There is a need to analyze and certain achievements: thanks to what / despite these achievements have become possible. Separate research needs innovative activities for individual projects.

Actual scientific researches and issue analysis. The research is based on the works of P. Sorokin, T. Wagner, J. Schumpeter, M. Kondratiev. D. Bernal, M. Porter, K. Freeman, N. Nelson, F. Cook, J. Budwill, P. Drucker, H. Richard-

Ж. Будвіля, П. Друкера, Х. Річардсона, Е. Даунса, Д. Кімберлі. Г. Лівітта, де важливим є співпадіння інновацій і цілей, підвищення продуктивності і гнучкості організації.

Постановка завдання. Здійснити аналіз власних помилок на шляху реформування, знайти їх причини – для запобігання у подальшому сліпого копіювання; проаналізувати і певні досягнення: завдяки чому/незважаючи на що ці досягнення стали можливими.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до класиків інноваційної педагогіки, необхідно шукати практичні шляхи на виконання нормативно-правових документів України з питань інноватики в освіті, а саме: звернути увагу на термінологію, мету і принципи державної інноваційної політики, об'єкти інноваційної діяльності, суб'єкти. Важливо підкреслити, що інноваціями визначаються новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери, коли освітніми інноваціями визнаються вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності та впровадження реформ.

Висновки. У процесі інноваційної діяльності змінюється характер і вид діяльності, що спонукає появи відповідного стилю мислення та образу життя

son, E. Downs, D. Kimberly. G. Livitha, where the coincidence of innovation and goals, productivity and flexibility of the organization is important.

The research objective. To analyze own errors on the path of reform, to find their causes - to prevent further blind copying; to analyze and certain achievements: thanks to which these achievements became possible.

The statement of basic material. Turning to the classics of innovative pedagogy, it is necessary to look for practical ways to implement the normative and legal documents of Ukraine on issues of innovation in education, namely: to pay attention to the terminology, purpose and principles of state innovation policy, objects of innovation activity, subjects. It is important to emphasize that innovations are determined by newly created (applied) and / or improved competitive technologies, products or services, as well as organizational and technical decisions of an industrial, administrative, commercial or other nature that significantly improve the structure and quality of production and (or) social sphere. when educational innovations recognize the first created, improved or applied educational, didactic, educational, management systems, their components, which significantly improve the results of educational activities and reforms.

Conclusions. In the process of innovation activity and character change, which prompts the emergence of an appropriate style of thinking and lifestyle with its ability

з його здатністю до саморозвитку всіх суб'єктів інноваційної діяльності. Наше дослідження пропонує з'ясувати місце освітніх інституцій і людини у нашій українській повсякденності. Проведене у відповідності до законодавчих освітніх документів воно дає можливість акцентувати на важливості не тільки методики, технології, але й інноваційній діяльності кожного освітнього інституту.

Ключові слова: філософія освіти, реформування, інновації.

to self-development of all subjects of innovation. Our research suggests identifying the place of educational institutions and people in our Ukrainian everyday life. Conducted in accordance with the legislative educational documents, it gives an opportunity to emphasize the importance not only of the methodology, technology, but also of the innovative activities of each educational institution.

Keywords: philosophy of education, reformation, innovations.

Актуальність дослідження. Реформування української системи освіти не є актуальним питанням і завданням для всього суспільства. Так, роботодавці не приймають участі у плануванні прийому і працевлаштуванні випускників освітніх закладів. Ефективність упровадження старшої профільної школи вже на початковому етапі функціонування не підтверджується експериментально. Є певні обмеження для учнів сільської місцевості, що створює умови для подальшого соціального розширення.

Постановка проблеми. Для нас сьогодні важливим є інноваційний розвиток освіти і суспільства. Інноваційною діяльністю для науково-педагогічних працівників є впровадження освітніх реформ. І тут є певна проблема, пов'язана з суб'єктивним сприйняттям цих процесів як інноваційних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Є необхідність зупинитися на роботах дослідників інноваційної діяльності. Так, дослідження П. Сорокіна, який вважається основоположником цієї теми, акцентує важливі для бачення інновацій у соціокультурній сфері суспільства, країни, цивілізації; роботи Т. Вагнера, Й. Шумпетера підкреслюють роль інноваторів як активних учасників процесу; М. Кондратьєв зупинявся на багатоміжності інновацій; Д. Бернал підкреслював співпадіння зростання інноваційних процесів з економічним і технічним прогресом; роботи М. Портера важливі у контекстах отримання конкурентоспроможності організації за рахунок введення інноваційних процесів; К. Фримен підкреслював важливість синхронізації процесів інновацій у соціальній і технологічній сфері; Н. Нельсон звертає нашу увагу на важливість урахування багатовекторності у виборі інновацій, що дає можливість діяти самостійно і відповідати за свою автономію; роботи Ф. Кука обґрунтовують можливість існування регіональних інноваційних систем; на окремі джерела зростання звертають увагу дослідження

Ж. Будвіля, П. Друкера, Х. Річардсона, що дає нам можливість актуалізувати роль експериментальних освітніх закладів. Важливо врахування робіт Е. Даунса, де підкреслюється існування різних стадій просування інновацій від зростання до певного затухання; на важливості відбудови певних ресурсів акцентують увагу роботи Д. Кімберлі; Г. Лівітта – на важливість співпадіння інновацій і цілей, підвищення продуктивності і гнучкості організації.

Є доцільність детальніше зупинитися на роботі Тоні Вагнера “Створення інноваторів: як виховати молодь, яка змінить світ», де створюючи портрет юного інноватора, досліджуючи інновації для початківців, інновації у навчанні, підкреслюючи важливість початку нового руху перетворення шкіл, підкреслюється: “не має значення, що ти вивчаєш. Знати, як знайти те, що тобі дійсно цікаво, є набагато важливішим”. Далі дослідник підкреслює необхідність отримання імпульсу для подальшої діяльності: “Потрібно з’ясувати, які можливості у тебе є, і використати їх для наступної точки” [2, с. 39]. Він обґрунтовує важливість своєчасного залучення до інноваційної діяльності ще з шкільних років, які у свою чергу потребують певних умов. Так, про необхідність забезпечення таких умов, серед яких і стабільності для розвитку творчої енергії підкреслював Питирим Сорокін: “Є всі підстави припускати, що сучасні війни спільно з тоталітарними диктатурами надзвичайно посилюють симптоми втоми і спаду творчої енергії, які почали розповсюджуватися з гуманітарних наук і суспільних наук на природничі науки і технологію – “святу святих” чуттєвої істини” [22, с. 486]. Йому вторить англійський дослідник Дж. Д. Бернал, який також вивчав взаємозалежність між розвитком науки і техніки і розвитком суспільства. Так, у роботі “Наука в історії суспільства” він підкреслює значення радикального збільшення кількості науково і технічно підготовлених людей для розвитку і прогресу суспільства і розглядає питання моральної відповідальності дослідників за наслідки своїх наукових розробок, відповідальності вчених перед суспільством: “Необхідно провести найкращим способом перетворення і забезпечити розумне використання науки на кожній стадії її розвитку, що є найбільш вагомим аргументом на користь вивчення стосунків між наукою і суспільством у минулому, оскільки тільки шляхом такого вивчення ці стосунки можливо відповідним чином розуміти” [1, с. 17]. Це є актуальним у нашому контексті відповідальності освітніх інституцій перед суспільством за наслідки інновацій в реформуванні освіти. Тому необхідно звернути увагу на роботу Й. Шумпетера, де він актуалізує необхідність взаємопроникнення аналізу фактичного матеріалу і теорії, підкреслює важливість бачення правдивої картини змін: “Там, де виникають неясності, постійно доводиться мати справу або з нестачею матеріалів, або з їх недостовірністю” [24, с. 46]. Ці роботи обґрунтовують значення інновацій для всіх сфер життя, у тому числі

і в освіті. Тому у контекстах нашого дослідження зростає роль інноваційних процесів в освітніх інституціях. І є необхідність звернутися до останніх наукових розвідок у цьому полі досліджень.

Постановка завдання. Важливо здійснити аналіз власних помилок на шляху реформування, знайти їх причини – для запобігання у подальшому сліпого копіювання; проаналізувати і певні досягнення: завдяки чому/незважаючи на що ці досягнення стали можливими.

Виклад основного матеріалу. І. Бех, Л. Даниленко, Л. Ващенко, І. Зязюн, В. Кремень, О. Пехота, І. Підласий, В. Олійник, С. Сисоєва – є класиками інноваційної педагогіки, до яких звертаються численні сучасні дослідники, шукаючи шляхи на виконання нормативно–правових документів України з питань інноватики в освіті. Серед таких документів: Закон України “Про інноваційну діяльність” (від 04.07.02 р. №40–IV), де із змінами та доповненнями 2003, 2004, 2005, 2010, 2012, 2014 років визначається термінологія, мета і принципи державної інноваційної політики, об’єкти інноваційної діяльності (для нас важливими є інноваційні програми і проекти), суб’єкти. Так, стаття 1 розділу I свідчить, що інноваціями визначаються новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно–технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери, що є актуальним для нашого дослідження [8]. Необхідно відмітити, що Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” (від 16.01.03 р. №433–IV) було скасовано і станом на 2016–2017 роки запропоновано внесення у Проект Закону змін з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки, де свій внесок повинні зробити всі освітні інституції. Тому важливо спиратися на діючий наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” (від 07.11.00 р. №522), що визначає інноваційну освітню діяльність як розробку, розповсюдження та застосування освітніх інновацій, а освітніми інноваціями визнавалися вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності [16].

Цікавим є інший наказ МОН України “Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад” (від 20.02.02 р. №114), де підкреслюється можливість проведення експерименту з перевірки результативності та можливості застосування освітніх, дидактичних, виховних систем, варіативної складової змісту загальної середньої освіти, систем внутрішкільного управління або їх компонентів [14]. Він стимулює

до практичної значущості завершених експериментів. Інший документ Наказ МОН України “Про затвердження Положення про порядок здійснення моніторингу виконання інвестиційних та інноваційних проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків” (від 17.04.03 р. №245) враховує загальний обсяг реалізованої продукції на внутрішньому ринку і суму витрат за інноваційними проектами на внутрішньому і зовнішньому ринку, валові доходи від реалізації інноваційного інвестиційного проекту [15]. Що досить важко реалізувати у бюджетній сфері, якою є більшість освітніх інституцій і потребує деталізації щодо моніторингу освітньої інноваційної діяльності. Тому можна погодитись із системним дослідженням інновацій в освіті О. Дубасенюка, де він підкреслює актуальність комбінаторної інновації, коли з кількох відомих блоків у результаті їх об’єднання створюється якісно новий продукт, і сутнісної інновації, коли виникає дійсно новий хід, наприклад “школа діалогу культур” [7]. Невипадково, ефективність інновацій у навчанні дослідники бачать у впровадженні нових методик викладання, нових способів організації занять через застосування: інтеграційних програм, зміни методів оцінювання освітнього результату, впровадження профільної школи, поширення ігрових методик, нових методів і проектів, розвитку індивідуальної освітньої траєкторії, тьютерство як різновиду викладацької діяльності, розширення бальної шкали, рейтингової оцінки. Важливим залишаються питання впровадження інноваційної управлінської діяльності через управління освітою на основі співпраці та партнерства з різними суб’єктами навчально-виховної діяльності, розвиток форм альтернативної освіти, – що є у площині впровадження реформованої освіти, на чому наголошують В. Андрущенко, М. Євтух, С. Клепко, В. Кремень, М. Култаєва, В. Огнев’юк, С. Пролеєв.

І головним завданням у цьому контексті є формування інноваційної особистості, здатної до творення змін і сприйняття змінності – тоді ми зможемо стати конкурентоспроможною нацією, на чому акцентував В. Кремень у своїй роботі “Інноваційна людина як мета сучасної освіти”, де він, характеризуючи сучасний етап розвитку цивілізації, обґрунтовує суспільство знань як соціальну інновацію, а інноваційне середовище – як умову нової соціокультурної реальності, де провідною діяльністю є когнітивна, творча діяльність. Важливо підкреслити роль інноваційної освіти, яка повинна вирішуватися в напрямі удосконалення її змісту, у відповідності з основними парадигмами її розвитку, але необхідним є збереження вітчизняних освітніх традицій, освоєння кращих досягнень європейського та світового досвіду, збагачення змісту освіти за рахунок звернення до кращих досягнень науки з орієнтацією на методологію людиноцентризму [12, с. 12–14]. Таку людину, за думкою Василя Кременя, повинна формувати школа, але

створити умови для безперервної освіти мають суспільство і держава [12, с. 20]. Головним є висновок дослідника, який не тільки теоретично обґрунтував зміни, але і практично на посаді Міністра освіти і науки бачив проблеми і негаразди вітчизняної освіти та пропонував необхідні шляхи, а саме: “олюднити соціальні відносини через розумність і гуманність, свободу і самостійність, що набуваються в умінні мислити творчо, знаходячи міру узгодженості своїх цілей і цінностей з громадськими та цивілізаційними. Якщо навколишню дійсність розглядати системно, у взаємовідносинах “природи”, “суспільства”, “духовного простору”, а суб’єкт освіти відповідно – як “людину-індивід-особистість”, то їх взаємодія є цілком можливою. Сформовані цілі освіти в цій парадигмі вимагають відповідного їм змісту і методів, а саме інноваційних” [12, с. 20-21], чому має сприяти Закон України №1563–IV від 25.05.2009 року “Про наукові парки”, що регулює правові, економічні, організаційні відносини, пов’язані із створенням та функціонуванням наукових парків, і спрямований на інтенсифікацію процесів розроблення, впровадження, виробництва інноваційних продуктів та інноваційної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках [9, с. 156].

Важливо, що серед досліджень проблем освіти є роботи фахівців інших профілів: економістів, соціологів, політологів. Так, вітчизняне дослідження Є. Сірого акцентує нашу увагу на інноваційну політику освітнього закладу, яка має охоплювати всі види діяльності, що забезпечують поступальність та самодостатність, а разом з тим – ефективність інноваційного розвитку: через єдність наукового і освітнього процесів, управлінської діяльності, оптимального поєднання державного регулювання і самоврядування, формування інноваційних проектів за пріоритетними напрямками досліджень, що визначається державною і регіональною інноваційною та науково-технічною політикою, забезпечення випереджаючого рівня освіти і наукових досліджень, інтеграції науки і освіти в міжнародне співтовариство [21], що забезпечить якісні зміни в системі освіти за рахунок розвитку духовної, творчої діяльності. Гарольд Лівітт у своєму дослідженні, характеризуючи гуманістичний підхід розвитку організацій, – підкреслює важливість “програми налагодження зав’язків між членами колективу, заходів з питань становлення команд, мотиваційних семінарів, тренінгів і департаментів організаційного розвитку. Головна ціль, акцентує автор, – особистісне зростання, покращення морального клімату, підвищення мотивування, заохочування креативності і посилення співпраці, а на другому місці – підвищення продуктивності і гнучкості організації” [13, с. 70-71]. Необхідно звернути на це зауваження відносно успішності і наших реформ в освіті, коли через

бажання скорішого впровадження людський фактор залишається на другому місці.

У цьому контексті окремого дослідження потребує питання зміни поколінь науково-практичних працівників в освітніх навчальних закладах. Так, за інформацією МОН України [10] у закладах освіти переважають люди пенсійного і передпенсійного віку, фінансування наукової сфери складає 0,5% ВВП проти 3–4% у провідних країнах світу, доля 30–39-річних дослідників складає лише 20,6%; і тільки 50 відсотків працедавців, за результатами соціологічних досліджень, задоволені якістю підготовки випускників. Окремою темою залишається позашкільна освіта, де удосконалюються компетентності, формуються цінності та пріоритети у проведенні дозвілля і яка неспроможна охопити всіх бажаючих. Тим паче, – за бюджетним фінансуванням. Але дозвілля як форма вільного часу є актуальним чинником для подальшої життєдіяльності особистості, що може стати її розвитком або зтягнути не у кращі молодіжні субкультури. Тим паче, що “не можна ігнорувати слабкий фізичний стан українських дітей, серйозні психологічні навантаження і травми, які вони здебільшого мають у сім'ях через загальний низький рівень життя українських громадян. Негарантованість прав і статків робить їх існування нестабільним, конфліктогенним, стресовим, що негативно позначається на дітях... Дитяча колективність формує власну субкультуру, яка має альтернативну спрямованість до офіційно виголошених школою цінностей та критеріїв успіху” [19, с. 25]. У цьому контексті необхідно звернути увагу на досвід навіть економічно спроможних країн, де “основним критерієм для визначення нужденності в солідарній системі є показник межі бідності, для різних категорій населення вона різна. У США її щорічно встановлює “Бюро перепису населення США”, враховуючи обсяг та склад родини, її етнічну приналежність, місце проживання, джерело прибутків і сферу зайнятості, освітній рівень і житлові умови” [11, с. 114]. Сьогодні є різні підходи до визначення дозвілля і вільного часу: або вони синоніми, або дозвілля – частина вільного часу. За всіма визначеннями необхідно запобігти демонстративного дозвілля і пов'язаного з ним демонстративного споживання, про що йдеться у роботі Т. Веблена “Теорія дозвільного класу”, де вже розглядалося питання суспільства не виробництва, а споживання (що є актуальним для нашого сьогодення), де “виконання роботи стало свідченням поступальної сили, тому сама праця шляхом мисленевого опущення проміжних понять стала розглядатися як низька за своєю суттю” [4, с. 85]. І тут є необмежене поле діяльності для освітніх інституцій щодо організації культури дозвілля для розвитку внутрішньої культури особистості, яка має удосконалюватися через бібліотеки (незважаючи на наявність цифрового контенту, який найчастіше обирають молоді люди і

підлітки), культурно-освітні заклади, будинки творчості, спортивні школи і секції, музеї.

Прикладом має стати Національний центр “Мала академія наук”, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, що розвивають таланти, впроваджують STEM-освіту, розробляють питання екології та розвитку науки, займаються з обдарованими учнями [17]. Важливими для вирішення залишаються не тільки кількісні показники залучення до позашкільної освіти, наближення її до загальних навчальних закладів, роботі на базі цих закладів, але й підготовка педагогічних працівників за новими змістовими програмами. Подальшого удосконалення потребують питання з розвитку масового спорту не тільки для окремих і талановитих, але і для всіх бажаючих з метою подолання негативних нахилів, пропаганди здорового способу життя. У нагоді мають стати літні спортивні табори, скаутський рух, табори розвитку виживання у складних кліматичних і географічних умовах, що користуються великим попитом у країнах світу, де важливими бачать надання дитині життєвих компетентностей з виживання у різних обставинах життя. Вони функціонують як на приватні кошти, так і як благодійні соціальні проекти, що допомагають впроваджувати молодіжну політику, де актуальними є питання сприяння міжнародних зав’язків, розвитку мультикультурної толерантності, заохочення до самостійної діяльності, здобуття соціального досвіду, розвиток творчих здібностей і практичних компетенцій, необхідних для одержання майбутньої професії. Широкого дискутування потребує питання інклюзивної освіти, нормативно-правове підґрунтя якої підкріплене Наказом МОН України №1034 від 23.07.2013 року “Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року”, де пунктом 13 передбачено залучення до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних групах (класах), волонтерів з числа студентів, громадських організацій [18]. Наказ порушує проблему важливості впровадження інклюзивної освіти не тільки для педагогічних працівників, але і для широкого кола громадськості, що узгоджується з Саламанською декларацією і Рамками дій ЮНЕСКО з питань освіти осіб з особливими потребами від 1994 року [20], Конвенцією Організації Об’єднаних націй з прав інвалідів (2006 р.), стаття 8 (освітньо-виховна робота) якої свідчить: “...держави-учасники зобов’язуються вживати невідкладні, ефективні і належні міри для того, щоб ...підвищувати освіченість всього суспільства, в тому числі на рівні сім’ї, з питань інвалідності і закріплювати повагу прав і гідності інвалідів”. Інша стаття – 24 цієї Декларації визначає, що проблемою для освітніх закладів і всього суспільства залишається актуальне питання: як позбутися соціальних бар’єрів у навчанні й участі у житті суспільства, адже вже Лісабонська

декларація 2007 року свідчить: “Ми маємо право на такі ж можливості, як і всі, однак для задоволення наших потреб нам необхідна підтримка. Жодні потреби не повинні ігноруватися” [25]. Тому наступне завдання для освітніх інституцій: “...необхідно, щоб викладачі були мотивовані, добре інформовані щодо наших потреб і розуміли їх. Вони повинні мати необхідну підготовку, питати нас про те, що нам потрібно, і діяти у тісній координації один з одним” [25]. Для вирішення складних питань освіти необхідні, за свідченням світового досвіду, у першу чергу, демократичний суспільний устрій з гарантованим дотриманням прав особистості, готовність суспільства до взаємодії з людьми з особливими потребами [5, с. 21].

Такий процес за допомогою освітніх інституцій має стати соціальним явищем, що за П. Сорокіним “...є соціальним зв’язком, що інші називають цивілізацією і культурою, треті визначають терміном “світ цінностей”, у протилежність світу речей...” [22, с. 39]. Перспективи розвитку освіти в Україні тісно пов’язані з демократичним розвитком країни і глобалізаційними процесами, які у свою чергу посилюють значення світоглядної культури і освіти як чинників суспільного оновлення у сучасних соціокультурних контекстах, про що свідчить дослідження Р. Васильченко: “...важливими стають освітні пріоритети формування світоглядної культури у добу глобалізації, збереження духовного здоров’я і духовної безпеки як пріоритетів формування світоглядної культури” [3]. І це є найскладнішим завданням і для країни і для освіти нашої країни, яка намагається реформувати освіту, впроваджуючи інновації.

Висновки. Наше дослідження пропонує з’ясувати місце освітніх інституцій і людини у нашій українській повсякденності. Проведене у відповідності до законодавчих освітніх документів воно дає можливість акцентувати на важливості не тільки методики, технології, але й інноваційній діяльності кожного освітнього інституту. За таких обставин філософія освіти є підґрунтям для створення життєвого простору освітніх навчальних закладів з розмаїттям творчої практичної особистісно орієнтованої діяльності у відповідності до соціокультурних контекстів за рахунок реалізації культурної парадигми. Філософська рефлексія стає підґрунтям педагогічного проектування соціальних проектів. Культурологічний поворот до формування нових освітніх стандартів і введення індивідуальних навчальних програм, що передбачаються нормативно-правовими документами з реформування освіти України, може допомогти змінити освітні інституції у площині гуманізації освітньої діяльності, а саме, – з нової культури навчання, що допоможе відійти від реалізації усталеної навчально-виховної діяльності всіх суб’єктів освітніх інституцій до формування важливих інтелектуальних умінь, серед яких головним є самостійний пошук необхідної інформації; а також своєчасне її

поповнення, здатність до мотивації, осмислення та перетворення у відповідності з новими постійно змінними соціокультурними контекстами у кожній життєвій ситуації. Головні питання сьогодення щодо реформування системи освіти: як зробити, щоб саме вчителі сприймали і втілювали у життя реформи, за якими їм потім жити і працювати, як цього здобули в інших країнах, де педагогічні працівники напряду беруть участь у перетворенні системи, а не чекають на відповідні документи; чи є у наших працівників освіти тяжіння до кар'єрного зростання і саморозвитку? Поки відповідь не однозначна. І статус педагогічного і науково-педагогічного працівника низький. Немає моральних і матеріальних стимулів до інноваційної діяльності. Впровадженням суттєвих змін займаються окремі інноватори, яким не завжди вистачає знань, а, за твердженням польської дослідниці І. Дзежговської: "...навчання – комунікаційний процес двосторонньої комунікації, де у підготовці дорослих очевидно, що ведучий володіє правилами міжособистісного спілкування, вміє з ними порозумітися, говорить ясно, точно і переконливо, уважно слухає, вміє усувати перешкоди" [6, с. 69]. Питання моніторингу процесів реформування освіти одночасно порушують питання з'ясування причин таких перешкод і причин перших невдач просування процесів реформування. І починати необхідно з пошуку відповіді на питання: чому більшість дітей у школі негарно навчаються? На думку Д. Холта, – однією з причин є викладання шкільних предметів тривіально і сіро, коли викладачі не мають можливості вийти за рамки обмежених вимог на широкий спектр розуму, здібностей і таланту дітей, надати знання і розуміння оточуючого їх життя [23, с. 3–5]. І повною мірою можна віднести це до системи підготовки майбутніх вчителів, викладачів, всієї старої системи післядипломної освіти.

Список використаних джерел:

1. Бернал, Д., 1956. 'Наука в истории общества', Москва: *Издательство иностранной литературы*, 735 с.
2. Вагнер, Т., 2015. 'Створення інноваторів: як виховати молодь, яка змінить світ', Київ: *FUND*, 222 с.
3. Васильченко, Р., 2014. 'Світоглядна культура і освіта як чинники суспільного оновлення у сучасних соціокультурних контекстах', *Суспільне покликання філософії освіти у сучасних соціокультурних контекстах: монографія*, Харків : *Щедра садиба плюс*, С. 148–174.
4. Веблен, Т., 1984. 'Теория праздного класса', Москва : *Прогресс*, 367 с.
5. Винблад, О., 2013. 'Инклюзивное образование в Швеции', *Психолог в школе, пилотный выпуск*, С. 21–26.
6. Дзежговська, І., 2002. 'Навчання вчителів: підруч. для викладача-тренера', Львів : *Літопис*, 172 с.
7. Дубасенюк, ОА., 2014. 'Інновації в сучасній освіті', *Інновації в освіті: Інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць*, Житомир: *Вид-во ЖДУ ім. І. Франка*, С. 12–28.

8. Верховна Рада України 2002. 'Закон України «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.02 р. №40–IV)', *Офіційний портал*. Доступно: <<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15/print1493881100903496>> [Дата звернення 05 Березня 2019].
9. Верховна рада України, 2013. 'Законодавство України у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Збірник законодавчих актів', *Комітет з питань науки і освіти*, Київ: *Парламентське видавництво*, 400 с.
10. Квіт, С., 2015. 'Реформа освіти і науки'. *Національна Рада Реформ*. Доступно : <http://prev.reforms.in.ua/sites/default/files/imce/3.inrc_edupresentation_final_print.pdf> [Дата звернення 22 Березня 2019].
11. Клименко, О., 2013. 'Особливості солідарної моделі соціальної підтримки дітей', *Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані»*, № 10 (102), С. 112–116.
12. Кремень, В., 2013. 'Інноваційна людина як мета сучасної освіти', *Філософія освіти*, № 1, С. 7–23.
13. Ливитт, ГД., 2005. 'Сверху вниз. Почему не умирают иерархии, и как руководить ими более эффективно', Санкт-Петербург : *Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге*, 209 с.
14. Верховна Рада України, 2002. 'Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (від 20.02.02 р. №114)', *Офіційний портал*. Доступно : <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0428-02/print1476881253734463>> [Дата звернення 05 Березня 2019].
15. Верховна рада України, 2003. 'Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення моніторингу виконання інвестиційних та інноваційних проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків» (від 17.04.03 р. №245)', *Офіційний портал*. Доступно : <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0575-03/print1476881253734463>> [Дата звернення 05 Березня 2019].
16. Верховна рада України, 2000. 'Накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 07.11.00 р. №522)', *Офіційний портал*. Доступно : <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00/print1478903696604850>> [Дата звернення 05 Березня 2019].
17. Освіта.UA, 2016. 'Позашкільна освіта має бути доступною'. Доступно : <<http://osvita.ua/school/52291/>> [Дата звернення 22 Березня 2019].
18. Освіта.UA, 2013. 'Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року. Наказ МОН №1034 від 23.07.13'. Доступно : <http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36646/> [Дата звернення 18 Березня 2019].
19. Пролеєв, С., 2007. 'Репресивність освіти: вимушена необхідність чи владні зазіхання соціуму?', *Філософія освіти*, №1 (6), С. 17–27.
20. ЮНЕСКО, 1994. 'Саламанкская декларация и рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятое Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ

- и качество. Саламанка, Испания, 7–10 июня 1994 г.', Париж : ЮНЕСКО, 41 с.
21. Сірий, ЄВ., 2010. 'Інноваційний розвиток освіти в Україні: розгортання проблеми та засадницькі орієнтири', *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: Збірник наукових праць, №11*, С. 65–77.
  22. Сорокин, ПА., 1992. 'Человек. Цивилизация. Общество', Москва : Политиздат, 543 с.
  23. Холт, Д., 1996. 'Причины детских неудач', Санкт–Петербург : Кристалл, 448 с.
  24. Шумпетер, ЙА., 1982. 'Теория экономического развития', Москва : Прогресс, 401 с.
  25. European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2019. 'Lisbon Declaration Young People's Views on Inclusive Education'. Available at : <https://www.european-agency.org/sites/default/files/lisbon-declaration-young-people2019s-views-on-inclusive-education_declaration_en.pdf> [Accessed 18 March 2019].

References:

1. Bernal, D., 1956. 'Nauka v istorii obshchestva (Science in the history of society)', Moskva : Izdatel'stvo inostrannoy literatury, 735 s.
2. Vahner, T., 2015. 'Stvorenniya innovatoriv: yak vykhovaty molod', yaka zmiynyt' svit (Creating Innovators: How to Bring Youth to Change the World)', Kyiv : FUND, 222 s.
3. Vasylychenko, R., 2014. 'Svitohlyadna kul'tura i osvita yak chynnyky suspil'noho onovlennya u suchasnykh sotsiokul'turnykh kontekstakh (World–Cultural Culture and Education as Factors of Social Reform in Contemporary Socio–Cultural Contexts)', *Suspil'ne poklykannya filosofiyi osvity u suchasnykh sotsiokul'turnykh kontekstakh: monohrafiya*, Kharkiv : Shchedra sadyba plyus, S. 148–174.
4. Veblen, T., 1984. 'Teoriya prazdnogo klassa (The theory of the idle class)', Moskva : Progress, 367 s.
5. Vinblad, O., 2013. 'Inklyuzivnoye obrazovaniye v Shvetsii (Inclusive Education in Sweden)', *Psikholog v shkole, pilotnyy vypusk*, S. 21–26.
6. Dzezhhovs'ka, I., 2002. 'Navchannya vchyteliv: pidruch. dlya vykladacha–trenera (Teachers' Teaching: Under the Handbook. for teacher–trainer)', L'viv : Litopys, 172 s.
7. Dubasenyuk, OA., 2014. 'Innovatsiyi v suchasnyy osviti (Innovations in modern education)', *Innovatsiyi v osviti: Intehratsiya nauky i praktyky: zbirnyk naukovy–metodychnykh prats'*, Zhytomyr: Vyd–vo ZHDU im. I. Franka, S. 12–28.
8. Verkhovna Rada Ukrayiny, 2002. 'Zakon Ukrayiny «Pro innovatsiynu diyal'nist'» (The Law of Ukraine «On Innovation Activity») (vid 04.07.02 r. №40–IV)', *Ofitsiyyny portal*. Dostupno : <<http://zakono.rada.gov.ua/laws/show/40-15/print1493881100903496>> [Data zvernennya 05 Bereznya 2019].
9. Verkhovna Rada Ukrayiny, 2013. 'Zakonodavstvo Ukrayiny u sferi naukovoyi, naukovy–tekhnichnoyi ta innovatsiynoyi diyal'nosti. Zbirnyk zakonodavchykh aktiv (Legislation of Ukraine in the field of scientific, scientific, technical and innovative activity. Collection of legislative acts)', *Komitet z pytan' nauky i osvity*, Kyiv : Parlamet-s'ke vydavnytstvo,

- 400 s.
10. Kvit, S., 2015. 'Reforma osvity i nauky (Reform of education and science)', *Natsional'na Rada Reform. Dostupno* : <http://prev.reforms.in.ua/sites/default/files/imce/3.1nrc_edupresentation_final_print.pdf> [Data zvernennya 22 Bereznya 2019].
  11. Klymenko, O., 2013. 'Osoblyvosti solidaranoi modeli sotsial'noyi pidtrymky ditey (Peculiarities of the solidarity model of social support for children)', *Naukovo-teoretychnyy i hromads'ko-politychnyy al'manakh «Hrani», № 10 (102)*, S. 112–116.
  12. Kremen', V., 2013. 'Innovatsiyna lyudyna yak meta suchasnoyi osvity (Innovative person as a goal of modern education)', *Filosofiya osvity, № 1*, S. 7–23.
  13. Livitt, GD., 2005. 'Sverkhu vniz. Pochemu ne umirayut iyerarkhii, i kak rukovodit' imi boleye effektivno (Top down. Why do not hierarchies die, and how to lead them more effectively)', Sankt–Peterburg : *Stokgol'mskaya shkola ekonomiki v Sankt–Peterburge*, 209 s.
  14. Verkhovna Rada Ukrayiny, 2002. 'Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro eksperymental'nyy zahal'noosvitniy navchal'nyy zaklad» (vid 20.02.02 r. №114) (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On Approval of the Provision on an Experimental General Educational Institution» (from February 20, 2002 No.114))', *Ofitsiynyy portal. Dostupno* : <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0428-02/print1476881253734463>> [Data zvernennya 05 Bereznya 2019].
  15. Verkhovna Rada Ukrayiny, 2003. 'Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro porjadok zdiysnennya monitorynhu vykonannya investytsiynykh ta innovatsiynykh proektiv za priorytetnyimi napryamamy diyal'nosti tekhnolohichnykh parkiv» (vid 17.04.03 r. №245) (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On Approval of the Regulation on the Procedure for Monitoring the Implementation of Investment and Innovative Projects in Priority Areas of the Technology Parks Activity» (No.245 of April 17, 2003))', *Ofitsiynyy portal. Dostupno* : <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0575-03/print1476881253734463>> [Data zvernennya 05 Bereznya 2019].
  16. Verkhovna Rada Ukrayiny, 2000. 'Nakazy Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro porjadok zdiysnennya innovatsiynoyi osvity'noyi diyal'nosti» (vid 07.11.00 r. №522) (Orders of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On Approval of the Regulations on the Procedure for the Implementation of Innovative Educational Activities» (dated November 7, No522))', *Ofitsiynyy portal. Dostupno* : <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00/print1478903696604850>> [Data zvernennya 05 Bereznya 2019].
  17. Osvita.UA, 2016. 'Pozashkil'na osvita maye buty dostupnoyu (Out-of-school education should be available)'. *Dostupno* : <<http://osvita.ua/school/52291/>> [Data zvernennya 22 Bereznya 2019].
  18. Osvita.UA, 2013. 'Pro zatverdzhennya zakhodiv shchodo vprovadzhennya inklyuzyvnoho navchannya v doshkil'nykh ta zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh na period do 2015 roku. Nakaz MON №1034 vid 23.07.13 (On approval of measures to introduce inclusive education in pre-

- school and general education institutions for the period until 2015. Order of Ministry of Education and Science №1034 dated 23.07.13)'. Dostupno : <http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36646/> [Data zvernennya 18 Bereznya 2019].
19. Proleyev, S., 2007. 'Represyvnist' osvity: vymushena neobkhdnist' chy vladni zazikhannya sotsiumu? (Repressiveness of education: the forced need or power encroachment of society?)', *Filosofiya osvity*, № 1 (6), S. 17–27.
  20. YUNESKO, 1994. 'Salamanskaya deklaratsiya i ramki deystviy po obrazovaniyu lits s osobymi potrebnostyami, prinyatyie Vsemirnoy konferentsiyey po obrazovaniyu lits s osobymi potrebnostyami: dostup i kachestvo. Salamanka, Ispaniya, 7–10 iyunya 1994 g. (Salamanca Declaration and Framework for Action on Education for Persons with Special Needs, adopted by the World Conference on Education for Persons with Special Needs: access and quality. Salamanca, Spain, June 7–10, 1994)', Parizh : YUNESKO, 41 s.
  21. Siryy, YeV., 2010. 'Innovatsiynyy rozvytok osvity v Ukrayini: roz-hortannya problemy ta zasadnyts'ki oriyentyry (Innovative Development of Education in Ukraine: Deployment of Problems and Orientations)', *Aktual'ni problemy sotsiologiyi, psykholohiyi, pedahohiky: Zbirnyk naukovykh prats'*, № 11, S. 65–77.
  22. Sorokin, PA., 1992. 'Chelovek. Tsivilizatsiya. Obshchestvo (Human. Civilization. Society)', Moskva : *Politizdat*, 543 s.
  23. Kholt, D., 1996. 'Prichini detskikh neudach (Causes children's failures)', Sankt-Peterburg : *Kristall*, 448 s.
  24. Shumpeter, YA., 1982. 'Teoriya ekonomicheskogo razvitiya (The Theory of Economic Development)', Moskva : *Progress*, 401 s.
  25. European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2019. 'Lisbon Declaratin Young People's Views on Inclusive Education'. Available at : <https://www.european-agency.org/sites/default/files/lisbon-declaration-young-people2019s-views-on-inclusive-education_declaration_en.pdf> [Accessed 18 March 2019].